

CLIETA HDEJN XULXIN

(Ta' ANTON CALLEJA)

RUDOLF kien qiegħed bil-qiegħħida fil-veranda tad-dar ċkejkna tiegħu li tagħti għal fuq il-bajja' ta' San Pawl; in-naħha l-wahda martu żagħżugħha Olga; in-naħha l-oħra Rita—ġara u habiba tagħhom it-tnejn.

Rudolf kien igħalliem l-iskola u kien ilu miżżewwieġ mir-rebbiegħha ta' qabel. Il-btajjal tas-sajf kien ġie jgħaddihom San Pawl il-Bahar, fil-kwiet ma' martu, biex ibiddel ftit l-arja u biex jinsa 'l Ghawdex u r-rahal fejn kien iġħix u jgħalleml: ried jinqata' minnu għal kollox u ma jiftakarx aktar fiċċi. Kien ilu digħi xahrejn San Pawl u għad li l-karrozzi tal-Marfa kienu jgħaddu darbtejn kull jum minn wara l-bieb, qatt ma kien wasal wasla sad-dar. Iż-żewġt iħbieb li kelleu kienu jiġu jqatt-ġħu xi ġurnata miegħu; imma għad li kien jagħmel kollox biex jilqaqgħhom tajjeb, kien iħossu jistrieh x'xin jarahom telqin mill-ġdid lejn djarhom. Għax kull meta jiġu kienu joqogħdu jfakkru fir-rahal u fl-iskola; kienu joqgħodu jsemmulu fuq dik u fuq dak u hu, għad li mxabba' sal-ponta ta' mniex-hru, kien ikollu joqgħod jismagħħom bis-sabar kollu.

Martu żagħżugħha ma kenitx bħalu. Kienet trid ma' min tithaddet: indahlet mal-ġirien kolħha — tigħi 'l hawn u 'l hemm man-nisa żgħażaq bħalha, tgawdi l-ħajja ġidha tagħha. Lil Rudolf kienet għadha thobbu daqs meta kienet ratu u nnamrat minnu l-ewwel darba. Imma hi kienet thoss li kien bired lejha, li ma kienx għadu tagħha. Kien igerger għal kull xejn; ikel-limha dejjem mill-inqas u għal bżonn. Fl-għaxxijiet hi tlesti s-siġġijiet fuq il-veranda: hu jgħaddas rasu u jitlaq waħdu għal fuq il-blatt. Kollox kien juriha li Rudolf kien irid jiskartaha u x'xin kienet tkun ħdejj kienet tittendi li kien donnu jbatis; u hi kienet qed tixba' minn din il-ħajja battala. Kienet tipprova dderri f'affarijiet oħra. U għalhekk kienet thabbet mal-ġirien u kienet tgħum u tigħri man-nisa żgħażaq bħalha. Kienet tinfexx mad-dar: tiżbogħ u zżejjen u tqalleb u tirrangha issa din u issa l-oħra. Kienet thobb tistieden lil ħbiebha u turihom għal min jaf kemm-il darba xi rigal li kienet iddubbat meta tejġet. Dejjem kienet taqla' xi haġa u x'xin kienet tara l-ġħajnejn għajjurin tal-ġirien kienet tifrah: it-tifhir battal tagħħom kien ipatti b'xi mod għall-bruda ta' żewġha. Dan qatt ma kien igħidilha xejn: kien iħalliha tmur fejn trid u tagħmilha ma'

min trid. Meta kien ikollha l-mistednin hu jew kien jibqa' magħluq f'kamartu jew kien joħrog baxx baxx mill-bieb ta' wara u jmur fuq il-blat sa ma jarahom ħerġin 'il barra minn go' daru.

Dan l-aħħar Olga kienet xebgħet għal kollox u kollox beda jdejjaqha: qatgħet li tmur tgħaddi jumejn Ġħawdex, ir-raħal weħidha. Rudolf, x'hin qaltru ma' qal xejn: hu wkoll xtaq iġħaddi jumejn waħdu, mingħajr ībieb, mingħajr mara, min ġħajr mistednin.

Fir-raħal fejn kienu joqogħi du nies żewġha, kulħadd kien iħobbha lil Olga. Kollha kienu jħobbuha għax hi kienet twajba u dħulija ma' kulħadd, għad li sa ma drawha n-nies kien aktarx jistħru minnha. Għax bi ma kienitx minn dak ir-raħal. Rudolf kien sar jafha Malta xi sentejn qabel. Kien sar jafha fil-kamra tal-eżamijiet fejn kienu ħeidej xulxin u fejn kien qalilha ħafna bil-moħbi, għax hu kien qalbu tajba. U hi minn dak in-nhar saret thobbu u baqgħet thobbu għad li ma kienitx ratu biss ħlief tliet darbiet oħra: darba l-Belt fil-vakanzi tal-Milied ta'dik is-sena u darbtein oħra fis-saif Birżebbuġa, fejn hu kien mar xalata ma' xi ībieb. It-tliet darbiet li kienet iltaqqiġiet miegħi kien għarrafha u kien kellimha — imma fuq it-temp, fuq il-kotba u fuq l-iscola. Għalhekk bħal inħasdet u stagħġibet meta fir-rebbieħha, f'Marzu. Rudolf kien sabha u bħal imder-wex, donnu fis-sakra bl-imħabba, kien talabba tiżżewwġu malajr, malair. U donnha mdieħxha bil-ferħ, donnha f'bħal ħolma kienet iżżewwi u ġiet toaqħod miegħi kien iġħix u jgħalleml. Kemm kien iħobbha! Donnu miex-nun: kien ibnha u jbusħa donnu minn xuffxiha ried isoffilha ruħha. X'hin kien jgħannaqha kien iweġġagħha. Hi kienet thobbu, thobbu ħafna, imma x'hin kienet tarah hekk kienet donnha tibża' minnu. U dan kien biss ħames jew sitt xħur qabel. Issa li reggħet lura weħidha, ir-raħal tilef għalija l-poexija kollha. Kienet qalet li thobbi ir-raħal għax kien kwiet u sabiħ: qalet li kien jogħċebha wara t-taħbi u l-ċċiġi tal-Belt. Issa kollox idejja: tara kollox ikrab u maħluu: in-nies li qabel, meta kienet toħroġ ma' Rudolf kienet tieħu tant gox issellmilhom u titkellem magħħom, issa saret donnha tistmerrhom.

Ma nsietx b'daqshekk lil Rita. Meta kienet għadha ġejja minn Malta, ma taf 'il ħadd. Rita kienet ġaret biha ħafna: Kienu fl-għaxxijiet, meta Rudolf kien ikun ma' ībiebu, joqogħi du

jithaddtu u jirrakkaw. Ferħu għalhekk ħafna b'xulxin billi kien ilhom ma jiltaqqgħu fuq xahrejn u Olga nsiet id-dwejjaq tagħha. Stiednet lil Rita tmur tqatta' jumejn magħha u ma' Rudolf fid-dar ċejkna tagħhom San Pawl il-Baħar.

Rita kienet ukoll assistenta u fir-raħal, fejn dawk li jafu l-iskola kienu ftit, hi kienet miġjuba ħafna. Kieni jgħibha r-raħlin mhux biss għax kienet tiktbilhom u taqrālhom l-ittri, imma wkoll għax hi kienet sabiħa u twajba u taf tmur għal xejrit kulhadd. It-trabi l-aktar grixtijin, li meta kien ikellim-hom xi ħadd ieħor kienu jaħbu wiċċehom f'sider ommijiet-hom, lilha kieni jitbissmulha u joqogħdu jilagħbu magħha. Ix-xbejbiet raħlijja kienu jħollu qalbhom magħha u jgħidulha sigreti li ma kieni jgħiduhom lil ħadd aktar ħliefha. U hi kienet tit-bissem u tgħin lil kulħadd mil-ahjar li tista'.

Lil Rudolf kienet taħfu sewwa: it-tnejn mill-istess raħal, kienu jmorru u jerġgħu lura mill-iskola flimkien. Rudolf kien dejjem sena qabilha u hi, kull diffikultà li kien ikollha kienet tistaqsija lilu. Xi drabi kien ikollu jitħabat u jqalleb kotba mhux ftit għax hi kienet tistaqsih affarijiet strambi u tqal. Għal erba' snin u aktar kien dam ġej u sejjjer magħha lejn l-iskola..... U kuljum irid igħidilha li jħobbha u kuljum x'hiġi biex igħidilha tonqsu l-ħila, għax hi dejjem ġsiebha fl-iskola, fit-tem; fil-kotba u fis-sigħar. Imma fl-aħħar qalilha — kelma waħda. Rita stħat u minn dak inhar ma marritx aktar miegħu.

Rudolf, dak li kien irid kien iridu b'qawwa. X'hiġi ra li ma seta' jagħmel xejn, qabdu bħal ġenn; telaq lejn Malta, sab dik it-tfajla tas-sala ta' l-eżamijiet u żżewwīgħha malajr malajr. Ried iħobbha... ibusha, igħannaqha. Imma għalxejn, għax flok li naqas it-‘fixxil kien żdieg. Għad li ried iwarrab lil Rita, kien isibha bi tqila, għax mindu żżewwiegħ hi kienet reġgħet tfittxu u titħaddet miegħu fuq kotba u fuq skola bla mistħija bħal qabel. Biex forsi jinsieha, biex jinqata' minnha għal kolloks, kien ġie jgħaddi l-btajjal tas-sajf San Pawl il-Baħar.....